

Etäopetus musiikkipedagogii- kassa

Salla Jussila

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2020

Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

JUSSILA, SALLA:
Etäopetus musiikkipedagogiikassa

Opinnäytetyö 30 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Joulukuu 2020

Tämä opinnäytetyö käsittelee etäopetusta musiikkipedagogiikassa, painottuen instrumenttipedagogiikan näkökulmaan. Opinnäytetyö on jaettu kahteen osaan. Ensimmäinen osa käsittelee etäopiskelua, musiikkipedagogiikkaa ja sen erityispiirteitä verrattuna eksplisiittiseen oppimiseen. Siinä on myös esitetty etäopiskelussa käytettyjä verkkoympäristöjä ja käsitelty LowLatency-tekniikkaa, joka mahdollistaa yhteismusisoinnin verkkoyhteyden välityksellä.

Opinnäytetyötä varten luotiin kysely musiikkiopilaitosten opettajille ja opiskelijoille sekä instrumenttiopintojen yksityisopinnoissa kävijöille ja niiden tarjoajille. Opinnäytetyön toinen osa koostuu kyselyn vastauksista. Kysely toteutettiin Microsoft Forms-ohjelmalla keväällä 2020 ja siihen vastasi yhteensä 85 opettajaa ja opiskelijaa. Kyselyn päämääränä oli selvittää opettajien ja oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia etäopetuksesta. Siinä pyrittiin löytämään etäopetuksen mahdollisuuksia sekä haasteita ja ongelmakohtia. Kysely toteutettiin monivalintakysymyksinä ja lisäksi vastaajat saivat antaa sanallisia selvityksiä kokemuksistaan.

Asiasanat: musiikkipedagogiikka, instrumenttipedagogiikka, etäopetus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Option of Music Pedagogy

JUSSILA, SALLA:
Distance Learning in Music Pedagogy

Bachelor's thesis 30 pages, appendices 4 pages
December 2020

This thesis examines distance learning in music pedagogy, with an emphasis on the perspective of instrument pedagogy. The thesis is divided into two parts. The first part provides an overview of distance learning, music pedagogy and its special features compared to explicit learning. It also presents the network environments used in distance learning and explores LowLatency technology, which enables ensemble music via a network connection.

For this thesis, an online form was created to conduct a survey among teachers and students of music schools, as well as for private students of instrument studies and their providers.

The second part of the thesis consists of the analysis of the answers to the questionnaire. The form was made with Microsoft Forms in the spring of 2020 and was answered by a total of 85 teachers and students. The aim of the questionnaire was to find out the experiences and thoughts of teachers and students about distance learning. It sought to find opportunities, challenges and problem areas for distance learning. The form was made as multiple-choice questions, and in addition, respondents had an opportunity to provide verbal explanations of their experiences.

Key words: music pedagogy, instrument pedagogy, distance learning

SISÄLLYS

<u>1</u>	<u>JOHDANTO</u>	6
<u>2</u>	<u>MUSIIKKIPEDAGOGIIKKA</u>	7
	<u>2.1 Musiikkipedagogiikan erityispiirteet</u>	7
	<u>2.2 Etäopetus</u>	8
	<u>2.3 Virtuaalinen oppimisympäristö</u>	10
	<u>2.4 Low Latency -tekniikka</u>	11
<u>3</u>	<u>OPPILAIDEN JA OPETTAJIEN NÄKÖKULMIA</u>	13
	<u>3.1 Kysely etäopetuksesta musiikkipedagogiikassa</u>	13
	<u>3.2 Nykytilanne etäopetuksessa</u>	13
	<u>3.3 Teknologia</u>	14
	<u>3.3.1 Suosituimmat sovellukset</u>	14
	<u>3.3.2 Sovelluksien ominaisuudet</u>	14
	<u>3.3.3 Äänen- ja kuvanlaatu</u>	15
	<u>3.3.4 Etäopetuksen kustannukset</u>	15
	<u>3.4 Etäopetuksen laatu</u>	16
	<u>3.5 Soitto/laulutekniikka etäopetuksessa</u>	17
	<u>3.6 Tulkinta etäopetuksessa</u>	18
	<u>3.7 Opetusmateriaalin käyttö etäyhteydellä</u>	18
	<u>3.8 Yhteismusisointi etäyhteydellä</u>	19
	<u>3.9 Etäopetuksen mielekkyys</u>	19
	<u>3.10 Yhteenveto kyselystä</u>	20
<u>4</u>	<u>POHDINTA</u>	23
	<u>LÄHTEET</u>	26
	<u>LIITTEET</u>	27

ERITYISSANASTO

TAMK	Tampereen ammattikorkeakoulu
blended learning	sulautuva opetus
LoLa	Low Latency -videotekniikkajärjestelmä

1 JOHDANTO

Vaikka musiikin kuluttaminen on tänä päivänä pitkälti digitaalista, sen opettaminen on vielä pääasiassa lähiopetuksen alaisuudessa. Siksi halusin selvittää etäopetuksen tuomia mahdollisuuksia musiikkipedagogiassa. Monia asioita pystytään jo siirtämään teknologiapainotteiseksi, mutta soveltuuko musiikkipedagogia siihen. Musiikin verkko-opiskelua on jo käytössä joissakin oppilaitoksissa, mutta toiminta on ollut vielä suppeahkoa ja kehityksen alkupäässä. Tässä opinnäytetyössä mietitään etäopetuksen kehittymismahdollisuuksia ja haasteita instrumenttiopettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Asiaa selvitettiin laatimani kyselyn kautta. Pyrin saamaan vastauksia mahdollisimman monesta eri näkökannasta ja eri oppilaitostasojen ja instrumenttien opettajilta ja oppilaita, vaikuttavatko esimerkiksi oppilaiden musiikillinen taso ja ikä etäopetuksen toteuttamiseen. Kyselyn pohjalta voinee tehdä suuntaa antavia johtopäätöksiä prosenttilukujen osalta. Sanalliset vastaukset tarkentavat enemmän kyselyyn vastanneiden kokemuksia etäopetuksesta. Tämä opinnäytetyö on tehty COVID-19 -viruksen leviämisen aikaan, mikä näkyy varmasti kyselyn tuloksissa. Lähiopetuksen rajoittaminen on nopeasti lisännyt tarvetta etäopetuksen kehittämiseksi.

2 MUSIIKKIPEDAGOGIIKKA

2.1 Musiikkipedagogiikan erityispiirteet

Musiikin oppimisesta ei ole esitetty yhtä laajasti hyväksyttyä teoriaa. Tällaisen teorian pitäisi kuvata, selittää ja ennustaa musiikin oppimista, sekä luoda teorian pohjalta sovelluksia käytännön oppimistilanteisiin optimaalisen musiikillisen kasvun edistämiseksi. (Ahonen 2004, 9.)

Oppimiseen johtavat kokemukset liitetään helposti järjestettyyn formaaliin opetukseen. Musiikin oppiminen tapahtuu kuitenkin järjestettyä opetusta ja koululaitosta laajemmissa puitteissa. Suuri osa musiikin oppimisesta tapahtuu vähittäisenä informaalisena sopeutumisenä ympäristön ääniärsyksiin. Tällaista oppimista kutsutaan myös implisiittiseksi oppimiseksi (Reber 1989). Implisiittinen oppiminen on luonteeltaan sellaista, jota ei ilmeisestikään voida välttää, sillä se tapahtuu automaattisesti ja tiedostamatta. Sen sijaan eksplisiittinen oppiminen vaatii tietoisia ja harkittuja ponnistuksia. Se vastaa perinteistä käsitystä oppimisesta siinä muodossa kuin sen ajatellaan tapahtuvan kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppimista ohjaa opetussuunnitelma, joka määrittelee oppimisen tavoitteet, sisällöt ja työtavat. Musiikin eksplisiittinen oppiminen rakentuu implisiittisesti omaksuttujen havaitsemisen tapojen ja taitojen varaan, joita kehitetään aktiivisen musisoinnin avulla. (Ahonen 2004, 14-15.)

Musiikinopetus poikkeaa luonteeltaan muista kouluaineista samoin kuin musiikin opiskelu poikkeaa tiedeyliopistojen opiskelusta. Niinpä perinteiset kuvaukset etäopetuksen järjestämisestä eivät sinällään ole siirrettävissä musiikkiin. Etäopetuksen järjestämisessä on huomattava musiikinopetuksen erityispiirteet, joita ovat opiskelutilanteiden rakentuminen suhteellisesti enemmän auditiivisuuden kuin visuaalisuuden varaan, oppimisen tapahtuminen paljolti toiminnan myötä, sekä non-verbaalisen vuorovaikutuksen oleminen musiikin tekemisessä ja opiskelussa korostuneesti esillä. (Ruippo 2015, 24.)

Tunteet ovat musiikinopiskelussa tärkeämmässä asemassa kuin muilla oppitunneilla. Sinkkosen (1997, 51-52.) mukaan soitonopettajan ja oppilaan välisen suhteen intensiivisyys muistuttaa monin tavoin jopa psykoterapiasuhdetta. Tapaahan siinä kaksi ihmistä toisensa säännöllisesti ja tapaamisten aiheena ovat tunteet sekä niiden mahdollisimman monipuolinen ilmaiseminen siten, että ne välittyvät kolmannelle osapuolelle eli kuulijalle. Myös Hyry (1997, 42-53.) katsoo, että soitonopettajan on oltava laaja-alainen kasvattaja pystyäkseen välittämään täysipainoisesti musiikkia siihen kytkeytyvine tunteineen ja kokemuksineen, tukeakseen oppilaan minäkäsityksen ja maailmankuvan rakentumista sekä pystyäkseen kommunikoimaan luovasti oppilaan kanssa ja olemaan opetustilanteessa läsnä sanoillaan, kehollaan, käyttäytymisellään ja tunteillaan. Siksi on vaikea uskoa, että mikään mekaaninen laite esim. tietokone voi koskaan kokonaan korvata elävää opettajaa. Musiikkia ja soittoa ei voi kovin tehokkaasti oppia kirjoista tai tietokoneohjelmista, ei myöskään itsekseen opiskellen, vaan sosiaalisella ympäristöllä, erityisesti opettajalla, on hyvin suuri merkitys opiskelu- ja oppimisprosesissa. (Anttila & Juvonen 2002, 134.)

2.2 Etäopetus

Ympäröivän maailman ja erityisesti musiikillisen maailman radikaali muuttuminen edellyttää myös musiikinopetuksen mukautumista uusiin olosuhteisiin ja uuden tietämyksen avartamiin näkökulmiin. Kulttuuriltaan moniarvoistuva, teknistyvä ja globalisoituva maailma paitsi tarjoaa musiikkikasvatukselle mahdollisuuksia ja teknisiä edellytyksiä muuttua, myös vaatii sitä muuttumaan ja tarkistamaan perustavaa laatua olevia lähtökohtiaan. (Anttila & Juvonen 2002, 7.)

Virtuaaliset oppimisalustat mahdollistavat verkossa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan. Samalla ne haastavat opettajat pohtimaan perinteisen kontaktiopetuksen ja verkossa tapahtuvan toiminnan eroja ja yhtäläisyyksiä sekä mahdollisuuksia ja rajoitteita. Tulevaisuudessa opettajat joutunevatkin omassa työssään pohtimaan entistä enemmän sitä, milloin verkossa tapahtuva toiminta tarjoaa opetukseen uuden ulottuvuuden ja milloin perinteinen kontaktiopetus on opiskelijoiden työskentelyn kannalta paras ratkaisu. Tieto- ja viestintäteknologian

käyttö ei sinänsä johda automaattisesti hyvään vuorovaikutukseen, hyviin oppimistuloksiin tai muuta oppimista, mutta se tarjoaa perinteiseen työskentelyyn verrattuna uudenlaisia mahdollisuuksia. (Lindfors 2009, 61.)

Etäopetus on lisääntynyt opetusmuotona eri koulutusasteilla. Teoksessa Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa (Joutsenvirta & Kukkonen 2009) on avattu tieto- ja viestintätekniiikan kehittymistä yliopisto-opinnoissa. Samaa kehityssuuntaa on nähtävissä myös muilla koulutusasteilla.

Yhteisenä piirteenä korkeakouluopetuksen kehittämisessä on yhä selkeämmin ollut tieto- ja viestintätekniiikan integroiminen osaksi normaalia korkeakouluopetusta. Syitä yhä kasvavaan tarpeeseen integroida tieto- ja viestintätekniiikkaa osaksi yliopisto-opetusta on monia, muiden muassa yliopiston kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittäminen, kyky palvella monista eri lähtökohdista tulevia opiskelijoita ja pyrkimys tehostaa opetukseen käytettäviä resursseja tarkoituksenmukaisemmin, siten, että turvataan opettajien mahdollisuus tutkia ja julkaista. Tarve muutokselle yliopistojen opetuskäytännöissä heijastaa osin myös yhteiskunnassa toteutuvaa korkeakoulutuksen rakenteellista muutosta. Korkeakoulut kilpailevat parhaista opiskelijoista kansainvälisesti, jolloin resurssien ja toimintamuotojen perusteellinen arviointi ja kehittäminen ovat tarpeen. Opetuksen näkökulmasta tätä monimuotoisten opetusmuotojen kehittämistä ja integroimista opetukseen tieto- ja viestintätekniiikan avulla on kutsuttu kansainvälisessä kirjallisuudessa käsitteellä ”blended learning” (Graham 2006). Käsitteen taustalla on kymmenen viime vuoden kuluessa kehittynyt kokemus e-oppimisen, kuten verkko-opetuksen ja -oppimisen sekä verkkopohjaisten etäopetusmuotojen, sovelluksista ja opetusmuodoista. (Levonen & Joutsenvirta & Parikka 2009, 15.)

Mahdollistavan sulautuksen tavoitteena on opetuksen tuottaminen siten, että se voi saavuttaa uusia opiskelijoita tai ylläpitää yhteyksiä verkkoperustaisten opetusympäristöjen avulla. (Joutsenvirta 2009, 50.)

Laitteiden välityksellä viestittäessä tunteet eivät useimmiten välity itsestään: ne vaativat sanoittamista. Jos tunteet eivät välity, seurauksena on empatiavaje. Se tarkoittaa, että työkaverit eivät ymmärrä toisiaan. Ja kun he eivät ymmärrä toisiaan, väärinymmärrysten määrä kasvaa ja yhteistyö on heikompaa kuin se voisi

olla. Työntekijöiden motivaatio heikkenee, tiimin kyky ratkaista ongelmia huononee, työteho laskee ja luottamus vähenee. Työkaverit eivät anna parastaan – eivätkä oikein välitäkään antaa. Etätyö on ollut monissa organisaatioissa arkea jo vuosia, ja se parantaa monen ihmisen elämänlaatua ja työn tehokkuutta ja tuoksellisuutta. Matkustamisen tarve vähenee ja kansainvälisten tiimien työ helpottuu. Myönteisiä puolia on paljon, eikä niitä sovi unohtaa. Digitaalisissa työkaluissa eli pikaviestisovelluksissa, videopuheluissa ja tiimityön alustoissa on kuitenkin heikkouksia nimenomaan tunteiden kannalta. Tutkimusten mukaan esimerkiksi videopuhelussa katsekontakti usein puuttuu. Katsekontakti puolestaan on tärkeä muun muassa siksi, että se synnyttää empatiaa ja luottamusta ja ylläpitää niitä. Kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen aikana ihmisten pupillien koot voivat synkronoitua. Erään tutkimuksen mukaan pupillien synkronoituminen on yhteydessä empatiaan ja ennakoi luottamuksen syntymistä. Kun tuo luontainen tiedonsiirto estyy, luottamuksen syntyyn täytyy kiinnittää enemmän huomiota. (Haapakoski & Niemelä & Yrjölä 2020, 90.)

2.3 Virtuaalinen oppimisympäristö

Verkossa on sekä verkko-opiskeluun suunniteltuja oppimisympäristöjä että lukuisia muita yhteistoiminnan ja sosiaalisen kanssakäymisen välineitä, joita voi hyödyntää niin opetuksessa kuin yrityksen sisäisessä ja välisessä toiminnassa. -- Useimmat verkon ratkaisuista on suunniteltu ensisijaisesti vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan välineiksi. Oppimisen toimintaympäristöt rakentuvat web-tekniikalla toteutettujen palveluiden kokonaisuutena. Usein toiminnan keskiössä on virtuaalinen oppimisympäristö. Tähän ympäristöön on rakennettu oppimista tukeva kokonaisuus, jota voidaan kutsua kurssiksi, huoneeksi, veräjäksi tai joksikin muuksi. Ympäristöihin kuuluu joukko sen omia välineitä sekä mahdollisuus liittää mukaan ulkopuolista (autenttista) materiaalia. Tuotteisiin voidaan myös integroida muiden tarjoajien palveluja osaksi oppimisen toiminta järjestelmää. (Mäkitalo & Wallinheimo 2012, luku 2.)

Musiikin opetuksen erityispiirteiden vuoksi instrumenttiopetuksessa pyritään käyttämään reaaliaikaiseen vuorovaikutukseen soveltuvia viestintävälineitä enemmän kuin oppimisalustoja, joissa esimerkiksi reaaliaikainen videopuhelu ei ole

mahdollinen. Kaksisuuntaisessa yhteydessä eli videopuhelussa opettaja ja oppilas tai oppilaat näkevät ja kuulevat toisensa reaaliaikaisesti. Videopuhelun kautta toteutetulla etäopetuksella päästään kaikkein lähimmäksi ns. tavanomaista lähiopetusta. Opettaja ja oppilas/oppilaat näkevät ja kuulevat toisensa, joten oppitunnille tarpeellinen dialogi toteutuu. Osassa videopuhelupalveluita kaksisuuntaisen kuva- ja ääniyhteyden lisäksi opettaja voi etätunnin aikana näyttää esimerkiksi nuottimateriaalia tai mitä tahansa muuta oppimismateriaalia oppilaalle jakamalla laitteensa näytön (näytönjako). Etäopetus videopuheluiden kautta soveltuu parhaiten yksityistuntien ja pienryhmien opettamiseen (1-20 oppilasta). (Eepos 2020.)

Yksisuuntaisessa yhteydessä eli videostreamissa opettaja jakaa omaa kuvaa ja ääntään useammalle oppilaalle samanaikaisesti, mutta oppilaat ovat yhteydessä opettajaan chat-viestien kautta. Videostreamissa ei ole mahdollista kaikkien osallistujien yhtäaikaiseen kuvan ja äänen jakoon, koska tämä tapa on useimmiten tarkoitettu suuremmalle joukolle. Tästä syystä videostream sopii parhaiten luentotyyppiseen opetukseen (musiikkia opetettaessa esimerkiksi isomat teoria- tai hahmotusaineryhmät). (Eepos 2020.)

2.4 Low Latency -tekniikka

Kuituoptiikkaan siirtyminen on Suomessa ollut kovin hidasta, mutta nopeiden yhteyksien tuomat edut ja sovellukset ovat näköpiirissä. Esimerkiksi TAMKissa on valmistunut LowLatency eli LoLa -tekniikkaan nojautuva videoneuvottelujärjestelmä, jonka tavoitteena on toteuttaa vuorovaikutustilanne lähes viiveettömästi eri paikkakunnilla olevien muusikkojen välillä. (Ruippo 2018, 14.)

LoLan kaltaisissa erityisjärjestelyissä on jo mahdollista musisoida yhtä aikaa eri paikkakunnilla ilman latenssiongelmia. Tosin tässäkin etäisyys lopulta asettaa rajansa. New World Symphony on onnistuneesti toteuttanut tilanteita, joissa muusikkojen välimatka on ollut 1200 km. Valtameren ylittäviin kamarimusiikki-tuokioihin on vaikea uskoa tekniikan koskaan yltävän. Äänenlaatu on tietenkin kiinni mikrofoni- ja kaiutinjärjestelyistä. Huolellisesti suunniteltuna laatu on samaa luokkaa kuin CD:itä kuunnellussa musiikissa. Yleensä tämä laatu kelpaa

aivan mainiosti, kuten on havaittu erilaisissa mestarikurssitoteutuksissa. Se ei välttämättä saata kuitenkaan riittää, kun tarkastellaan soittimen hienosyistä sonoriteettia. Vastaavasti myös yhtyeen- ja kuoronjohto onnistuvat näillä erityisjärjestelyillä. Mainittakoon tässä, että se mikä on tänään erityisjärjestely, on huomenna normaali käytäntö. (Ruippo 2018, 28-29.)

Kehitysvaihe, joka on juuri nyt ajankohtainen, on nopeisiin verkkoihin (> 100 Mbit/s) perustuva videoneuvottelujärjestelmä. Tällaisessa järjestelmässä käytetään kahden paikkakunnan välillä niin nopeaa yhteyttä, että välitettävää videota ja ääntä ei datakompressoitua lainkaan. Lisäksi kaiunkumous, virheen korjaus ja puskurimuistien käyttö jätetään pois. Tämän ansiosta viiveet lyhenevät merkittävästi. Tällaisia järjestelmiä on ollut jo viime vuosikymmenellä. Espanjalainen Isabel on ollut jo käytössä kanadalaisessa CANARIE-hankkeessa vuosituhannen alussa. Tässä hankkeessa ei tosin tavoiteltu mahdollisimman nopeata vuorovaikutusyhteyttä vaan mahdollisimman halpojen päälaitteiden käyttöä. Aiemmin mainittu LoLa julkaistiin 2007, ja sitä kehitetään koko ajan. Järjestelmässä on olemassa useita kuvauksia, jotka esittelevät systeemin teknistä toimivuutta, mutta pedagogiseen toimivuuteen liittyvää raportointia ei juuri ole. Yksi harvoista on Gill Daviesin The Effectiveness of LOLA (LOwLAtency) audiovisual streaming technology for distributed music practice, joka löytyy myös verkkojulkaisuna. Davis kirjasi haastatteluissaan etuja ja heikkouksia. Etuina on mahdollisuus osallistua mestarikurssitoteutuksiin, säästää aikaa ja kustannuksia, äänenlaatu on hyvä, sekä mahdollisuus musisoida uusien kumppanien kanssa. Heikkouksina teknisiä ongelmia, pienimmät musiikilliset yksityiskohdat eivät erotu, ei ole mahdollista tietää miltä oma soitto kuulostaa toisella paikkakunnalla, paikkakuntien erilaiset akustiikat saattavat häiritä, sekä visuaalinen tunne on kaksi ulotteinen. LoLa on otettavissa käyttöön tavallisen tietokoneen avulla. Tärkeintä on toimiva infrastruktuuri. Kun kansalaisille on tarjolla valokuituyhteydet tai 5G-verkko ovat LoLa ja vastaavat sovellukset kaikkien käytössä. (Ruippo 2018, 37-38.)

3 OPPILAIDEN JA OPETTAJIEN NÄKÖKULMIA

3.1 Kysely etäopetuksesta musiikkipedagogiikassa

Tätä opinnäytetyötä varten tein kyselytutkimuksen etäopetuksesta musiikkipedagogiikassa. Kysely toteutettiin Microsoft Forms-ohjelmalla ja oli avoinna 26.05. – 16.06.2020. Vastauksia tuli yhteensä 85. Kysymyksiin oli mahdollista vastata myös useampi vaihtoehto, joten vastausten prosenttiosuudet saattavat koostua useammasta vastauksesta kuin mitä kyselyyn vastanneiden henkilöiden lukumäärä on. Kysely oli suunnattu musiikin opiskelijoille, harrastelijoille ja opettajille eri koulutusasteilta ja vastauksia tuli eri puolilta Suomea.

Kyselyyn vastanneista 55% oli opettajia ja 45% opiskelijoita ja harrastajia. Vastanneista 39% toimi musiikin perusopetuksessa, 11% henkilöä musiikin 2. asteen ammatillisessa koulutuksessa, 47% henkilöä musiikin korkea-asteen koulutuksessa ja 3% henkilöä vastasi oppilaitosasteen olevan jokin muu. Kyselyyn vastasi edustajia klassisesta musiikista, pop/jazz musiikista, kansanmusiikista, musiikkiteknologiasta ja musiikin varhaiskasvatuksesta.

3.2 Nykytilanne etäopetuksessa

Nykytilannetta kartoittaessa kysyttiin, onko vastaaja opettanut/ saanut opetusta etäopetuksena. Kyselyn toteuttamisen aikaan Covid-19 -virus oli aiheuttanut oppilaitosten väliaikaisia sulkemisia ja myös musiikin opetus oli monella siirtynyt ensimmäistä kertaa etäopetukseen. Tämä asia huomioitiin vastauksissa erillisellä vastausvaihtoehdolla.

Vastanneista 4%:lla opetus on toiminut pääsääntöisesti aina etänä, 11%:lla opetus on toiminut satunnaisesti etänä, 81%:lla opetus on ollut etänä, mutta ainoastaan Covid-19-viruksen aiheuttaman oppilaitoksen sulkemisen vuoksi ja 4%:lla opetus ei ole ollut koskaan etänä.

3.3 Teknologia

3.3.1 Suosituimmat sovellukset

Musiikin etäopetus voidaan toteuttaa erilaisilla sovelluksilla. Riittävän vuorovai-
kutuksen saavuttamiseksi erilaisia videopohjaisia viestintäsovelluksia voidaan
pitää musiikin opetuksessa toimivimpina. Kyselyssä kysyttiin, mitä viestintäso-
vellusta vastaajat käyttävät ja valmiina vastausvaihtoehtoina annettiin Zoom,
Microsoft Teams, Skype, Adobe Connect ja Google Meet. Näiden lisäksi vas-
taukseen pystyi antamaan jonkin muun sovelluksen, sekä vaihtoehdon ettei ole
käyttänyt mitään sovellusta.

Kyselyssä vastaukset jakaantuivat seuraavin prosenttiluvuin: Zoom 39%, Skype
19%, Adobe Connect 3%, Microsoft Teams 13%, Google Meet 6%, muu sovel-
lus 20%. Kukaan ei vastannut, ettei käytä minkäänlaista sovellusta. Muista so-
velluksista nimettiin FaceTime, Eepos, Youtube, Edumeet, Bandlab, Google
Drive ja WhatsApp.

3.3.2 Sovelluksien ominaisuudet

Käytettävän sovelluksen valintaan vaikuttavat sovellusten erilaiset ominaisuudet.
Kyselyssä käytettävien sovelluksien tärkeimpien ominaisuuksien määrittelyssä
vastausvaihtoehdoiksi annettiin äänenlaatu, kuvanlaatu, sovelluksen maksutto-
muus, reaaliaikaisuus sekä näytön jakaminen. Lisäksi oli mahdollista vastata jo-
kin muu ominaisuus.

Vastaukset jakaantuivat sovellusten ominaisuuksien osalta: äänenlaatu 32%, ku-
vanlaatu 16%, reaaliaikaisuus 21%, näytön jakaminen 10%, sovelluksen maksut-
tomuus 16% ja muu ominaisuus 5%. Muista ominaisuuksista nimettiin helppo-
käyttöisyys, tietoturvallisuus ja ryhmätoiminnot. Lisäksi mainittiin, että ominaisuu-
det riippuvat siitä, että käytetäänkö sovellusta mobiilissa vai tietokoneella. Sovel-
luksen valintaan vaikuttaa myös, mikä sovellus on muilla käytettävissä.

3.3.3 Äänen- ja kuvanlaatu

Laadukkaan etäopetuskokemuksen saavuttamiseksi vaaditaan käytettävältä laitteistolta riittävän laadukasta äänen- ja kuvanlaatua. Viestintäsovelluksia voidaan käyttää tietokoneen tai mobiililaitteen omilla mikrofoneilla ja kameroilla, mutta äänen- ja kuvanlaatua voidaan tarvittaessa parantaa käyttämällä ulkoista laitteistoa. Kyselyssä selvitettiin, onko etäopetuksessa tullut tarve käyttää ulkoista mikrofonia tai kameraa äänen- ja kuvanlaadun parantamiseksi. Lisäksi kysyttiin ovatko vastaajat ostaneet itse etäopetuksessa käytettävää laitteistoa, saaneet ilmaiseksi lainaan etäopetuksessa käytettävää laitteistoa, saaneet oppilaitokseltaan vuokralle etäopetuksessa käytettävää laitteistoa tai saaneet laitteistoa käyttöönsä muuta kautta.

Vastaajista 48%:lla on tullut tarve ulkoisen mikrofonin käyttöön, 10%:lla on tullut tarve ulkoisen kamerasen käyttöön ja 42%:lla ei ole kokenut tarvetta ulkoiselle laitteistolle.

56% vastaajista on ostanut itse laitteistoa, 19% on saanut oppilaitoksilta ilmaiseksi käyttöön, kukaan ei ollut saanut oppilaitoksesta laitteistoa vuokralle ja 26% on saanut tarvittavan laitteiston joltain muuta kautta.

3.3.4 Etäopetuksen kustannukset

Etäopetukseen siirtyminen saattaa kasvattaa erilaisia kustannuksia opetuksessa. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi laitehankinnat tai sovellukset. Toisaalta kustannussäästöjä voi tulla matkakustannuksien poistumisen myötä. Kyselyssä selvitettiin vastaajien kokemusta etäopetuksen kustannuksista.

Vastaajista 20% koki etäopetuksen kustannukset korkeammiksi kuin lähiopetuksessa, 15% koki etäopetuksen kustannukset matalammiksi kuin lähiopetuksessa, 28% koki etäopetuksen kustannukset lähes samantasoisiksi kuin lähiopetuksessa ja 27% ei osannut sanoa.

Tässä vastaustuloksessa huomioitavaa on, että opettajien ja opiskelijoiden käsitys kustannuksista voi poiketa opetuksen järjestävän tahon eli oppilaitoksen käsityksestä, jota tässä kyselyssä ei selvitetty, sillä opettajat ja oppilaat vastaavat vain henkilökohtaisesta näkökulmastaan.

3.4 Etäopetuksen laatu

Kyselyssä selvitettiin, onko vastaaja kokenut opetuksen yhtä laadukkaaksi etä- ja lähiopetustunneilla. Vastaajista 62% kokee lähiopetuksen olleen etäopetusta laadukkaampaa, 2% kokee etäopetuksen olleen lähiopetusta laadukkaampaa, 13% kokee lähi- ja etäopetuksen olleen yhtä laadukasta ja 9% vastaajista ei osaa sanoa.

Lisäkysymyksenä etäopetuksen laadusta kysyttiin sanallista selvennystä, miksi vastaaja oli vastannut valitsemallaan tavalla.

Vastauksissa toistui vuorovaikutuksen, kontaktin ja läsnäolon merkitys, jotka toteutuivat monen mielestä lähiopetuksessa paremmin. Tämä näkyi etenkin lasten opettamisen kohdalla. Kotona koettiin olevan liikaa mahdollisia häiriötekijöitä ja vanhempien merkitys kotiharjoittelussa korostui. Fyysisen ohjaamisen puute koettiin haastavaksi varsinkin oikeaoppisten soitto- ja lauluasentojen opettamisen suhteen. Toisaalta yksittäiset vastaajat pitivät läsnäoloa etäopetuksen aikana helpompana, sillä he kokivat olevansa keskittyneempiä opetuksen aikana.

Useissa vastauksissa koettiin teknisten asioiden, kuten äänen- ja kuvanlaadun, sekä verkkoyhteyden olevan haastava tekijä etäopetuksessa. Oppilailta ja osalla opettajista ei ole mahdollisuuksia käyttää riittävän laadukkaita välineitä, jotta äänen- ja kuvanlaatu olisi tarpeeksi hyvä soiton arvioimisessa ja ohjaamisessa. Asiaa ei myöskään auta, vaikka toisella osapuolista olisi hyvät laitteet, jos toisella on vain puhelimen videoyhteys käytettävissä. Sisäiset mikrofonit esimerkiksi puhelimissa tai kannettavissa tietokoneissa eivät ole riittäviä instrumenttien äänen kuljettamisessa. Asiaa oli yritetty välttää videoimalla oppilaan soittoa, joka lähetettiin opettajalle arvioitavaksi. Osa tätä menetelmää käyttäneistä koki videoiden tekemisen raskaaksi, mutta yksi vastaajista huomautti oman soiton kuvaamisen

ja äänittämisen olevan myös kehittävä asia. Verkkoyhteyden viive koettiin etäopetuksessa miinuksena, minkä vuoksi tunneilla ei keretty käymään välttämättä yhtä paljon asiaa kuin lähiopetuksessa. Lähiopetuksen välitön kontakti mahdollistaa yhteismusisoinnin eri tavalla kuin etäopetuksessa, jossa yhteissoittoa ei koettu onnistuvaksi. Etäopetuksen positiiviseksi puoleksi mainittiin mahdollisuus osallistua oppitunneille mistä tahansa.

3.5 Soitto/laulutekniikka etäopetuksessa

Kyselyssä selvitettiin soitto/laulutekniikan opettamisen/oppimisen haastavuutta etäopetustilanteessa lähiopetukseen verrattuna. 83% vastaajista oli sitä mieltä, että etäyhteydellä soitto/laulutekniikkaa on vaikeampi opettaa/oppia, 2% mielestä etäyhteydellä laulu/soittotekniikan opettaminen/oppiminen on helpompaa ja 15% vastaajista ei huomannut soitto/laulutekniikan opettamisessa/oppimisessa eroa.

Lisäkysymyksenä soitto/laulutekniikan haastavuudesta kysyttiin sanallista selvennystä, miksi vastaaja oli vastannut valitsemallaan tavalla. Suurin osa vastauksista koostui soittoasentojen opettamisen haastavuudesta etäopetuksessa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa soittoteknisiä asioita oppilas on, sitä vaikeammaksi etäopetus näissä asioissa koetaan fyysisen havainnon puutteen vuoksi. Käsien asentoon, hengitystekniikkaan ja ansatsiin voidaan muun muassa reagoida lähiopetuksessa nopeammin ja auttaa oppilasta fyysisesti tuntemaan kehossaan oikeaoppiset asennot. Etäopetuksessa kyseinen asia ei onnistu kuin sanallisesti. Pidemmällä olevia oppilaita fyysisen kontaktin puute ei omilla soittotunneillaan häirinnyt yhtä pahasti, sillä he kokivat sanallisten ohjeiden riittävän.

Eräs vastaaja sanoi, että etäopetuksessa monet soittotekniikkaan liittyvät haasteet saattavat hukkoa huonon äänen- ja kuvanlaadun taakse. Asia mainittiin taasisesti myös muiden vastaajien kohdalla; tarpeeksi hyvän teknisen laitteiston puute ja verkkoyhteyden pätkiminen vaikeuttavat soittotekniikan opetusta tarpeettomasti fyysisen kosketuksen puutteen lisäksi. Etäopetuksessa keskityttiin enemmän suuriin linjoihin kuin pikkutarkkaan työskentelyyn.

Vastauksissa mainittiin myös, että jos oppilas on opettajalle uusi, eikä hän tunne oppilasta lähiopetustunneilta entuudestaan ja sitä kautta ole saanut havaintoja oppilaan soittotasosta ja -tyylistä, on opettaminen haastavampaa.

3.6 Tulkinta etäopetuksessa

Kyselyssä selvitettiin tulkinnan opettamisen/oppimisen haastavuutta etäopetuksessa lähiopetukseen verrattuna. 71% vastaajista oli sitä mieltä, että etäyhteydellä tulkintaa on vaikeampi opettaa/oppia, yhdenkään vastaajan mielestä etäyhteydellä tulkinnan opettaminen/oppiminen ei ole helpompaa ja 29% vastaajista ei huomannut tulkinnan opettamisessa/oppimisessa eroa.

Lisäkysymyksenä tulkinnan haastavuudesta kysyttiin sanallista selvennystä, miksi vastaaja oli vastannut valitsemallaan tavalla. Äänenlaatuun kiinnitettiin jälleen huomiota teknistenvälineiden puutteellisuuden vuoksi, joka vaikeuttaa nyanssien ja dynamiikkojen hahmottamista puolin ja toisin. Tällaisissa tapauksissa sävyjä on vaikeampi kuulla ja ohjata, eikä videoyhteyden koettu voivan välittää samalla tavalla kaikkia tunteita kuten lähiopetuksessa.

Tulkinnassa koettiin sanallisen selityksen voima kuitenkin hyödylliseksi ja sen avulla tulkinnan opettaminen nähtiin etäopetuksessa osittain helpommaksi kuin soittotekniikan opettaminen. Etäyhteydellä voi hyvin keskustella paljon kappaleesta ja sitä kautta löytää tulkintaan uusia ulottuvuuksia. Mielikuvien käyttö koettiin entistä tärkeämmäksi etäopetuksessa. Myös molemmin puolinen opettajan ja oppilaan kappaleen tuntemus nostettiin esiin esimerkiksi fraasien teon helpottajana. Esiin nousi jälleen myös, että jos oppilas tuntee opettajan entuudestaan, on hänen sanalliset ohjeensa tulkinnasta mahdollista ymmärtää ilman konkreettista läsnäoloa.

3.7 Opetusmateriaalin käyttö etäyhteydellä

Kyselyssä selvitettiin miten vastaajat käyttävät materiaalia opetuksessaan etäyhteydellä. Vastausvaihtoehtona suosituin oli ”oppilas on ostanut itselleen opettajan suositteleman nuottikirjan, jota käydään läpi”, jonka valitsi 34% vastaajista. Seuraavana 22% vastasi, että opettaja näyttää toisen tekemiä opetus/nuottimateriaaleja sovelluksen kautta, niin että oppilaalla ei ole niitä itsellään (esimerkiksi näytön jakaminen toiminnalla). 19% valitsi, että opettaja säveltää itse kappaleet

ja harjoitteet, jotka hän lähettää oppilaalle. Vaihtoehto ”opetuksessa käytetään valmista verkkosivua/sovellusta, jossa on opetusmateriaalia” jäi viimeiseksi saaden 11% vastauksista. 14% ei osannut sanoa, mitä materiaalia opetuksessa käytetään.

3.8 Yhteismusisointi etäyhteydellä

Kyselyssä selvitettiin ovatko vastaajat soittaneet tai laulaneet etäyhteydellä yhdessä opettajan/oppilaan/jonkun muun kanssa kamarimusiikkia, esim. duettoja. Vastaajista 12% vastasi kyllä ja 88% ei.

Lisäkysymyksenä esitettiin, että jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, oletko havainnut ongelmia seuraavien asioiden kanssa: yhdenaikaisuuden, toisen soiton/laulun kuulemisessa samalla kun itse soittaa/laulaa tai musiikillisen yhtenäisyyden luomisessa kuten havaitsemisessa mihin nyanssiin toinen kulkee seuraavaksi. 5% ei ollut havainnut ongelmia yhteissoitossa. Yhdenaikaisuudessa ongelmia koki 34% ja toisen kuulemisen kanssa hankaluuksia oli 32%:lla. 21% koki musiikillisen yhteyden luomisen haastavaksi. Jonkun muun ongelman oli havainnut 8% vastaajista.

3.9 Etäopetuksen mielekkyys

Covid-19 -viruksen levitessä Suomessa yleisessä keskustelussa pohdittiin, voiko etäopetus olla yhtä mielekstä kuin lähiopetus. Kyselyssä kysyttiin kuinka vastaajat ovat kokeneet etäopetuksen mielekkyyden lähiopetukseen verrattuna. 77% vastaajista koki lähiopetuksen mielekkäämmäksi vaihtoehdoksi rinnastettuna etäopetukseen. 23% oli sitä mieltä, että lähi- ja etäopetus ovat yhtä mielekkäitä. Kukaan vastaajista ei kokenut etäopetusta mielekkäämmäksi vaihtoehdoksi.

Lisäkysymyksenä kysyttiin sanallista selvennystä, miksi vastaaja oli vastannut valitsemallaan tavalla. Etäopetuksen hyvinä puolina kerrottiin, että tunnin ajan-kohta voi siirtää herkemmin, matkustamista ei tarvitse, mikä säästää aikaa, ja

etäopetuksen lisäämä itsenäinen opiskelu on noussut positiivisesti pintaan. Etäopetus on myös tuonut uusia tapoja työskentelyyn kuten muun muassa sävellystä, sovitusta, äänitystä, kuuntelua ja analysointia. Eräs vastaajista kertoi, että diginatiivi sukupolvi soittaa rohkeammin kameralle kuin livenä ja teini-ikäiset oppilaat saivat myös muilta opettajilta positiivista palautetta etäopetukseen suhtautumisesta. Kotiharjoittelu on tullut tärkeämmäksi oppilaille etäopetuksen myötä ja ”ei musiikilliset” asiat toimivat etäopetuksessakin. Lasten kanssa lähiopetus koetaan kuitenkin mielekkäämmäksi.

Mielialoja on helpompi lukea lähiopetuksessa ja oppitunnin suunnitelmien muuttaminen koetaan helpommaksi. Opetusta pidettiin myös luovempina lähiopetustilanteissa. Läsnäolo, rennompi tilanne, soittaessa tapahtuvat katsekontaktit ja vuorovaikutus koettiin lähiopetuksen eduiksi. Yhteismusisointi koettiin myös helpommaksi lähiopetuksessa. Etäopetuksen ei koettu valmentavan esiintymiseen toisin kuin lähiopetus.

Ongelmana ja etäopetuksen mielekkyyteen negatiivisesti vaikuttavana tekijänä pidettiin suurilta osin verkkoyhteyden viivettä ja opettajien koulutuksen puutetta teknisten laitteiden käyttöön. Lisäksi työpisteen ergonomia ja viihtyvyys koettiin haasteellisiksi.

Vastaajat, jotka olivat vastanneet etä- ja lähiopetuksen olevan yhtä mielekkäitä, kertoivat ettei toiminnan perimmäinen luonne muutu, oli opetustapa kumpi vain. Päällisin puolin myös lähiopetuksen mielekkäämmäksi kokeneet vastaajat eivät hylänneet ajatusta etäopetuksesta kokonaan. Sitä pidettiin hyvänä optiona silloin tällöin, jos lähiopetus ei jostain syystä onnistu.

3.10 Yhteenveto kyselystä

Viimeisenä kyselyssä kysyttiin aikovatko vastaajat käyttää tulevaisuudessa etäopetusta musiikinopetuksessa/opiskelussa. 54% vastaajista aikoo käyttää, 13% ei ja 33% ei osannut sanoa.

Lisäksi pyydettiin sanallista kommenttia yleisesti musiikin etäopetuksesta. Myös aiempiin vastauksiin sanallinen tarkentaminen oli tässä kohtaa mahdollista.

Etäopetus on koettu osittain positiiviseksi oppimiskokemukseksi. Se ottaa aikaa, jotta opitaan sopivat tavat toimia, haastaen omat vanhat toimintamallit ja on osittain kiinni myös oppilaan motivaatiosta ja tavoista oppia. Instrumenttiopetuksessa etäopetuksen ei nähdä toimivan ainoana opetusmuotona, mutta sen ottaminen lähiopetuksen rinnalle nähdään kuitenkin ajoittain hyödyllisenä mahdollisuutena. Tässä nähdään musiikkipedagogiikan implisiittisyyden ja non-verbaalin oppimisen merkitys, jotka eivät normaalissa oppimiskäsityksessä korostu. Näin etäopetus on lähtökohtaisesti vaikeampaa musiikissa kuin muunlaisessa opiskelussa. Opetuksessa toteutuvasta tasa-arvosta ollaan huolissaan oppilaiden ja opettajien erilaisten teknisten välineiden käytön mahdollisuuden vuoksi. Oppilaitoksilta toivotaan investointia ulkoisiin mikrofoneihin ja kameroihin, sekä tukea ja valmennusta teknisten välineiden käyttöön opettajan vahvuuksien ja tarpeen mukaan. Omatoiminen tekniikan opettelu voi aiheuttaa vastaajien mukaan ylimääräistä stressiä ja osa koki, ettei heillä ole resursseja ja osaamista siihen itsenäisesti. Etäopetusta varten osa opettajista on luonut uutta oppimateriaalia, jota he aikovat hyödyntää jatkossakin. Eräs vastaaja käytti esimerkkiä uudesta opetustavasta, jossa soiton ongelmakohtien korjaamiseen voisi käyttää videoita, jolloin oppilas voi helpommin harjoitella kyseisiä asioita itsenäisemmin kotona. Näin lähiopetustunnille jäisi aikaa muuhun. Oppilaiden itsenäistyminen etäopetuksen myötä nähtiin muutenkin positiivisena asiana omatoimisuuden kasvamisen ja oman harjoittelun kontrolloinnin suhteen.

Etäopetuksen myönteisenä käännepuolena nähdään lisäksi kansainvälisyyden mahdollisuus. Oppilaat voivat helpommin valita haluamansa opettajia, matka- ja mahdolliset majoituskustannukset häviävät ja isojen soittimien kuljetus ei aiheuta ongelmia.

Yhteismusiikki etäopetuksessa koetaan vaikeaksi asiaksi toteuttaa ja etäopetuksen kerrotaankin sopivan instrumenttiopetuksessa paremmin yksilöopetukseen. Siinäkin verkkoyhteyden toimivuus ja viive tuovat kuitenkin haasteita. Etäopetuksessa sosiaalisen kanssakäymisen puute koetaan harmilliseksi ja joillain instrumenteilla opetus vajavaiseksi, sillä kaikilla oppilailla ei ole välttämättä omaa soitinta kotona.

Myönteisiin asioihin kuitenkin mainittiin vielä, että keskittyminen etäopetuksessa on intensiivistä ainakin opettajilla. Niin oppilailla kuin opettajilla on aikaa tehdä asioita omaan tahtiin vapaammin. Etäopetuksella koettiin tapahtuvan oppimista, mutta sen todettiin olevan hitaampaa kuin lähiopetuksessa, edellä mainittujen haasteiden vuoksi.

4 POHDINTA

Musiikin opiskelu verkkoympäristössä on hyvin erilaista kuin esimerkiksi kirjallisten asioiden opiskelu. Musiikin opiskelussa implisiittisyyden ja non-verbaalin oppimisen merkitys nousee esille, mitä koulujohteisessa kirjaoppimisessa ei tarvita. Tämän vuoksi musiikin opiskelussa ei ole varmaankaan hyödynnetty verkko-oppimista yhtä laajoissa mitoissa kuten muissa koulutuksissa on jo pitkään tehty. Siksi Covid-19 -viruksen aiheuttaman pakollisen etäopetuksen järjestäminen musiikin oppimiseen on lähtökohtaisesti koettu vieraaksi asiaksi ja ihmisten ennakkokäsitykset ja suhtautuminen etäopiskelumotoon ovat olleet skeptisiä. Itse etäopiskelun toteutumisvaiheessa etäopetus on koettu turhauttavaksi. Uskon sen johtuvan siitä, että verkkoviestinnällä ei saada välitettyä tunnetta musiikin tekemisestä yhteisvoimin ja sanattomat viestit eivät välity ruudun toiselle puolelle. Toisaalta juuri ennakkoluulojen vuoksi koen olevani itsekin positiivisesti yllättynyt, kuinka etäopetus omalla kohdallani on toiminut.

Kyselyssä selvisi, että moni oli käyttänyt kannettavien tietokoneiden sisäisiä mikrofoneja ja kameroita ja whatsapp-videopuheluita opetuksen järjestämiseen. Omien kokemuksieni mukaan ne eivät riitä hyvään musiikillisen etäopetuskokemukseen, eikä niitä ole siihen käyttöön suunniteltukaan. Investointi ulkoiseen mikrofoniiin ja kameraan kannattaa, jos aikoo käyttää musiikinopiskeluun etäopetusta tietoisesti. Tietysti tässä vaiheessa tulee kustannuskysymykset vastaan, onko valmis maksamaan etäopetusvälineistä. Itse olen ostanut markkinoilta hyvinkin kohtuuhintaiset ulkoiset apuvälineet ja olen ollut tyytyväinen hankintaani. Olen sijoittanut omaan instrumenttiini, joten miksi en sijoittaisi myös laitteistoon, jonka avulla saan myös hyödynnettyä soitintani. Tietysti tässä on huomioitava, että koska pandemia-aalto yllätti oppilaitokset ja niissä toimivat henkilöt, osa vastaajista koki, ettei heillä ollut velvollisuutta investoida lyhytaikaiseen järjestelyyn. Varmastikaan moni, varsinkin harrastelijatason, musiikinopiskelija ei tullut myöskään ajatelleeksi yllättävien hankintojen tarpeellisuutta, sillä niitä ei muuhun opiskeluun välttämättä vaadita.

Oppilaitoksilta toivottiin opastusta ja koulutusta teknisten laitteiden valintaan ja niiden käyttöön, joka mielestäni on harkinnan arvoinen asia tulevaisuuden kan-

nalta. Muun muassa Zoom-sovellus toimii eri tavalla riippuen siitä, mitkä asetukset käyttäjä on valinnut. Tällaisia asioita yksittäinen opettaja tai opiskelija ei välttämättä tule ajatelleeksi tai osaa tehdä ilman ohjeistusta. Covid-19 -viruksen myötä musiikkiopinnot ovat päätyneet etäopetukseen, jota varmasti ainakin osa opettajista ja oppilaista haluaa jatkossa hyödyntää jollain tasolla, esimerkiksi matkustusvaikeuksien vuoksi. Koska oppilaitokset siirrettiin etäopetukseen tahtomattaan hyvin lyhyellä varoitusajalla, ei siirtyminen verkkomuotoiseksi opetuksi ollut tietenkään ideaali. Normaleissa olosuhteissa varmasti pohdittaisiin tarpeeksi laadukkaiden välineistöjen hankkimista ja opettajien osaamista teknisten välineiden kanssa. Myös opiskelijoiden tasa-arvoisuus etäopetusta järjestettäessä tulee ottaa oppilaitosten puolelta huomioon. Ehkäpä oppilaitoksilta voisi jatkossa vuokrata tai lainata teknistä laitteistoa etäopetuksen tarpeisiin, kuten monet oppilaitokset vuokraavat soittimia. Edellä mainitun pandemian myötä oppilaitokset, opettajat ja oppilaat ovat saaneet uusia näkökulmia opetukseen. Oppilaitosten panostaminen tulevaisuudessa myös etäopetukseen on varmasti kannattavaa.

Yhteismusiikki koettiin vaikeaksi etäopetusmenetelmillä, mutta ehkä LoLa-tekniikka voi tuoda tähän apua tulevaisuudessa. Kyseinen tekniikka oli itselleni uusi ennen tätä opinnäytetyötä, eikä minulla ole kokemusta sen käytöstä. Olisi mielenkiintoista tutustua LoLaan vielä joskus paremmin käytännön tasolla ja pohtia voisinko itse hyödyntää sitä. 5G-verkon yleistyessä ja LoLa:n tekniikan kehittyessä tämä tulee ehkä mahdolliseksi.

Fyysistä opettamista, eli esimerkiksi käsien asennon korjausta, ei etäopetuksessa tule. Tämä kannattaa ottaa huomioon varsinkin, kun mietitään alkeisopiskelijan etäopetusta. Etäopetusta kannattaa todennäköisesti hyödyntää vapaaehtoisesti vasta, kun opiskelijalla ovat tietyt fyysiset soittovalmiudet ja hän pystyy itsenäisesti ymmärtämään, mitä opettaja tarkoittaa esimerkiksi sanomalla, että käsiä tarvitsee rentouttaa. Yksi pohdittavista asioista on etäopetuksen vaikuttaminen esiintymiskokemukseen. Opettajan läsnäollessa soittaminen on erilaista kuin soittaminen yksin kameralle. Uskon, että pitkään pelkässä etäopetuksessa oleminen ei valmista varsinaiseen esiintymiskokemukseen samalla tavalla kuin lähiopetus, ellei esiintyminen sitten tapahdu nimenomaan myös vain tekniikan välityksellä. Toinen huomionarvoinen asia on, kuinka paljon etäopetus vaikuttaa

motivaatioon. Ilman kontaktiopetuksen sosiaalista kokemusta ja tunneyhteyttä opettajan ja oppilaan luoman musiikin välillä voi soittomotivaation löytäminen olla haastavaa. Myös teknologian tuomat haasteet voivat latistaa intoa soittamiseen. Samoin, jos opettajat eivät koe saavuttavansa etäopetuksessa oman opettajuutensa parhaita puolia, johtaako se pidemmän ajan päälle työskentelymotivaation laskemiseen. Asia on varmasti yksilökohtaista ja riippuu henkilöstä aina itseltään.

Asioita, joita etäopetuksesta kannattaa ottaa mukaan lähiopetukseen ovat ainakin videointi ja oman soiton kuunteleminen. Monet olivat käyttäneet näitä menetelmiä nyt etäopetuksessaan ja kokeneet ne hyödyllisiksi. Videoilta ja äänitteiltä pystyy soittaja arvioimaan omaa soittoaan itse helpommin kuin konkreettisella soittamishetkellä, sillä keskittyminen on silloin monessa asiassa yhtä aikaa. Myös mestarikurssien järjestäminen etäopetustekniikalla on varmasti hyödyllistä, ja pienentää osallistumiskustannuksia, mikä mahdollistaa kursseille osallistumisen isommalle joukolle opiskelijoita. Pienissä sairastapauksissa, joissa soittaminen on mahdollista, mutta oppilaitokselle tuleminen ei ole välttämättä järkevää muun muassa tartuntariskin vuoksi, etäopetus voi olla hyvä tapa kuitenkin järjestää oppitunti.

Tarpeen mukaan voisin itse jatkaa etäopiskelua oppilaan roolissa. Omat oppitunni ovat onnistuneet, opettaja on kuullut ja nähnyt minut hyvin ja minä hänet. Opettamisesta etäopetuksella minulla ei ole omakohtaista kokemusta, mutta uskoisin sen onnistuvan varsinkin muiden kuin alkeisoppilaiden kanssa. Etäopetusajatusta ei mielestäni kannata hylätä täysin. Teknologia kehittyy jatkuvasti ja opettamistavat sen mukana. Tämä luo uusia mahdollisuuksia myös musiikin opetukseen, joita kannattaa hyödyntää.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Joensuu University Press Oy.

Graham, C. R. 2006. Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. Teoksessa Bonk, C. J. & Graham, C. R. (toim.) Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.

Haapakoski, K. & Niemelä, A. & Yrjölä, E. 2020. Läsä etänä: seitsemän oppituntia tulevaisuuden työelämässä. Helsinki: Alma talent.

Hyry, E. K. 1997. Millaista olisi luova soitonopetus? Musiikkikasvatus 2(2).

Joutsenvirta, T. 2009. Sulautuvaa yliopisto-opetusta valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A. (toim.) Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Levonen, J. & Joutsenvirta, T. & Parikka, R. 2009. Blended learning – Katsaus sulatuvaan yliopisto-opetukseen. Teoksessa Joutsenvirta, T & Kukkonen, A. (toim.) Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Lindfors, E. 2009. Tieteenala tutuksi kontaktiopetuksen ja verkkokeskustelun avulla. Teoksessa Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A. (toim.) Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Mäkitalo, E. & Wallinheimo, K. 2012. Virtuaaliset ympäristöt – Innostava oppiminen, tehokas koulutus. Helsinki: Talentum.

Ohjeita etäopetukseen. Eepos tiedote. 17.03.2020. Luettu 26.11.2020. URL: https://docs.google.com/document/d/1KUMZNXMX9ruM-GUUhPgQEngCsi5t1wA1pbr4fc_Aknp4/edit

Reber, A. S. 1989. Implicit Learning and Tacit Knowledge. Journal of Experimental Psychology: General.

Ruippo, M. 2015. Musiikin verkko-opetus. Lisensiaatintyö. Luettu 26.11.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235017/opin-nayte_ruippo051015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ruippo, M. 2018. Pedagoginen toimintamalli. Muistio. Luettu 4.12.2020.

Sinkkonen, J. 1997. Musiikin merkitys lapsen kehityksessä. Teoksessa Kaikkonen, M. & Mattila, S. (toim.) Musiikki ja mielen mahdollisuudet. Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen julkaisusarja 1.

LIITTEET

Liite 1. Kysely.

1. Kaupunki/kunta

2. Oletko musiikinalan:
Opiskelija tai harrastaja
Opettaja

3. Musiikkioppilaitosaste, jolla toimit:
Musiikinperusopetus
Musiikin 2. asteen ammatillinen koulutus
Musiikin korkea-asteen koulutus
Muu

4. Instrumenttisi

5. Oletko opettanut/saanut opetusta etäopetuksena?
Kyllä, opetukseni toimii pääsääntöisesti aina etänä
Kyllä, satunnaisia kertoja
Kyllä, mutta ainoastaan Covid-19 -viruksen aiheuttaman oppilaitosten sul-
kemisen vuoksi
En ole

6. Mitä sovelluksia olet käyttänyt etäopetuksessasi/etäopinnoissasi?
Zoom
Skype
Adobe Connect
Microsoft Teams
Google Meet
En käytä sovellusta
Muu

7. Mitkä toiminnot nousevat esille tärkeinä ominaisuuksina valittaessa etäopetukseen toimivaa sovellusta?
- Äänenlaatu
 - Kuvanlaatu
 - Reaaliaikaisuus
 - Näytönjakaminen
 - Sovelluksen maksuttomuus
 - Muu
8. Onko etäopetuksessa tullut tarve käyttää laitteellasi ulkoista mikrofonia tai kameraa, äänen- ja kuvanlaadun parantamiseksi?
- Kyllä, ulkoista mikrofonia
 - Kyllä, ulkoista kameraa
 - Ei ole
9. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, oletko
- Ostanut itse etäopetukseen tarvittavaa laitteistoa
 - Saanut oppilaitokseltasi ilmaiseksi lainaan etäopetukseen tarvittavaa laitteistoa
 - Saanut oppilaitokseltasi vuokralle etäopetukseen tarvittavaa laitteistoa
 - Saanut tarvittavan laitteiston jotain muuta kautta
10. Koetko etäopetuksen kustannukset
- Korkeammiksi kuin lähiopetuksessa
 - Matalammiksi kuin lähiopetuksessa
 - Lähes samantasoisiksi kuin lähiopetuksessa
 - En osaa sanoa
11. Oletko kokenut opetuksen yhtä laadukkaaksi etä- ja lähiopetustunneilla?
- Kyllä
 - En, etäopetus on ollut laadukkaampaa
 - En, lähiopetus on ollut laadukkaampaa
 - En osaa sanoa
12. Kerro miksi vastasit edelliseen kysymykseen valitsemallasi tavalla.

13. Lähiopetukseen verrattuna, onko etäyhteydellä mielestäsi soitto-/laulutekniikkaa:

Vaikeampi opettaa/oppia

Helpompi opettaa/oppia

Opettamisen/oppimisen haastavuus ei eroa

14. Kerro miksi vastasit edelliseen kysymykseen valitsemallasi tavalla.

15. Lähiopetukseen verrattuna, onko etäyhteydellä mielestäsi tulkintaa:

Vaikeampi opettaa/oppia

Helpompi opettaa/oppia

Opettamisen/oppimisen haastavuus ei eroa

16. Kerro miksi vastasit edelliseen kysymykseen valitsemallasi tavalla.

17. Miten opetusmateriaalia käytetään opetuksessasi etäyhteydellä?

Oppilas on ostanut itselleen opettajan suositteleman nuottikirjan, jota käydään läpi

Opettaja säveltää itse kappaleet ja harjoitteet, jotka hän lähettää oppilaalle

Opettaja näyttää toisen tekemiä opetus/nuottimateriaaleja sovelluksen kautta, niin että oppilaalla ei ole niitä itsellään (esim. näytön jakaminen toiminnolla)

Opetuksessa käytetään valmista verkkosivua/sovellusta

En osaa sanoa

18. Soitatko tai laulatko etäyhteydellä yhdessä opettajan/oppilaan/jonkun muun kanssa kamarimusiikkia, esim. duettoja?

Kyllä

En

19. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, oletko havainnut ongelmia:

Yhdenaikaisuuden kanssa (esim. verkkoyhteyden luoman viiveen vuoksi)

Toisen soiton/laulun kuulemisessa samalla, kun soitat/laulat itse

Musiikillisen yhtenäisyyden luomisessa (esim. ei pysty lukemaan toisen olemuksesta, mihin nyanssiin kuljetaan seuraavaksi)

En ole havainnut ongelmia

Muu

20. Koetko:

Lähiopetuksen mielekkäämmäksi

Etäopetuksen mielekkäämmäksi

Lähi- ja etäopetuksen yhtä mielekkäiksi

21. Kerro miksi vastasit edelliseen kysymykseen valitsemaasi tavalla.

22. Aiotko käyttää tulevaisuudessa etäopetusta musiikin opetuksessa/opiskelussa?

Kyllä

En

En osaa sanoa

23. Mitä muuta haluat sanoa musiikin etäopetuksesta? Voit myös halutessasi kommentoida tässä tarkemmin edellisiin kysymyksiin.